Zbiór Orzeczeń

WYROK TRYBUNAŁU (siódma izba)

z dnia 10 września 2015 r.*

Uchybienie zobowiązaniom państwa członkowskiego — Artykuł 49 TFUE — Swoboda przedsiębiorczości — Notariusze — Warunek przynależności państwowej — Artykuł 51 TFUE — Udział w wykonywaniu władzy publicznej

W sprawie C-151/14

mającej za przedmiot skargę o stwierdzenie, na podstawie art. 258 TFUE, uchybienia zobowiązaniom państwa członkowskiego, wniesioną w dniu 31 marca 2014 r.,

Komisja Europejska, reprezentowana przez I. Rubene oraz H. Støvlbæka, działających w charakterze pełnomocników, z adresem do doręczeń w Luksemburgu,

strona skarżąca,

przeciwko

Republice Łotewskiej, reprezentowanej przez D. Pelše, I. Kalniņša oraz K. Freimanisa, działających w charakterze pełnomocników,

strona pozwana,

popieranej przez:

Republikę Czeską, reprezentowaną przez M. Smolka oraz J. Vláčila, działających w charakterze pełnomocników,

Węgry, reprezentowane przez M. Tátrai oraz M. Fehéra, działających w charakterze pełnomocników,

interwenienci,

TRYBUNAŁ (siódma izba),

w składzie: J.C. Bonichot, prezes izby, A. Arabadjiev (sprawozdawca) i J.L. da Cruz Vilaça, sędziowie,

rzecznik generalny: P. Cruz Villalón,

sekretarz: A. Calot Escobar,

uwzględniając pisemny etap postępowania,

podjąwszy, po wysłuchaniu rzecznika generalnego, decyzję o rozstrzygnięciu sprawy bez opinii,

* Język postępowania: łotewski.

wydaje następujący

Wyrok

1 W skardze Komisja Europejska wnosi do Trybunału o stwierdzenie, że poprzez nałożenie warunku posiadania obywatelstwa dla dostępu do zawodu notariusza Republika Łotewska uchybiła zobowiązaniom ciążącym na niej na mocy art. 49 TFUE i 51 TFUE.

Ramy prawne

Ogólna organizacja zawodu notariusza na Łotwie

2 Organizacja notariatu jest regulowana przez ustawę o notariacie (Notariāta likums) z dnia 9 lipca 1993 r. (*Latvijas Vēstnesis*, 1993, nr 48, zwaną dalej „ustawą o notariacie").

3 Ustawa ta wskazuje w art. 1 ust. 2, iż reguluje ona działalność zawodową i gospodarczą notariuszy, którzy, zgodnie z brzmieniem jej art. 238, wykonują wolny zawód.

4 Zgodnie z art. 3 wspomnianej ustawy notariusze uznawani są za funkcjonariuszy publicznych. Podlegają oni na mocy art. 5 tej ustawy wyłącznie prawu i wykonują swoje funkcje na zasadach pełnej niezależności.

5 Zgodnie z art. 8 ust. 1 ustawy o notariacie notariusz jest powoływany, przenoszony i odwoływalny przez ministra sprawiedliwości.

6 Jeżeli chodzi o warunki dostępu do funkcji notariusza, art. 9 ust. 1 wspomnianej ustawy stanowi, że „notariuszem może zostać osoba, która jest obywatelem Republiki Łotewskiej".

7 Na podstawie art. 38 ust. 1 ustawy o notariacie notariusz wykonuje swoje funkcje w okręgu sądowym swej siedziby. Zgodnie z art. 39 ust. 1 tej ustawy notariusz może świadczyć pomoc osobom, które o to wnoszą, nawet jeżeli miejsce ich zamieszkania lub siedziby albo ich własności, do których odnosi się akt notarialny, znajduje się poza tym okręgiem.

8 Zgodnie z art. 39 ust. 2 wspomnianej ustawy notariusz nie może odmówić wykonywania czynności – poza wypadkami przewidzianymi w ustawie. Niemniej jednak jest on zgodnie z art. 40 tej ustawy zobowiązany do odmowy świadczenia usług, jeżeli zwraca się do niego o współpracę w celu uczestniczenia w czynnościach, których przedmiot jest w sposób oczywisty sprzeczny z prawem lub zasadami moralnymi.

Czynności notarialne na Łotwie

9 Jeśli chodzi o różne czynności wykonywane przez notariusza w łotewskim porządku prawnym, wiadomo, że głównym przedmiotem jego działalności jest sporządzanie uwierzytelnionych dokumentów.

10 Artykuł 82.[1] ustawy o notariacie stanowi, że „jeżeli poświadcza on oświadczenie woli, notariusz powinien ustalić autentyczną wolę", a art. 87.[1] tej ustawy stanowi w szczególności, że notariusz ma obowiązek ustalić zgodną wolę stron w akcie i poinformować je o ewentualnych skutkach prawnych tego porozumienia.

11 Jeżeli chodzi o wykonanie aktów notarialnych, to art. 107.[4] tej ustawy wskazuje, że wierzyciel może przedstawić notariuszowi akt notarialny w celu przymusowego wykonania obowiązku w terminie jednego roku od dnia, w którym zobowiązanie stało się wymagalne. Jeżeli dłużnik uważa, że wniosek wierzyciela nie jest uzasadniony, może zgodnie z art. 107.[9] tej ustawy wnieść skargę na podstawie postanowień art. 406 kodeksu postępowania cywilnego (*Latvijas Vēstnesis*, 1998, nr 326/330).

12 Na podstawie art. 108–139 wspomnianej ustawy notariusz uwierzytelnia w szczególności podpisy, kopie tłumaczeń i poświadcza prawdziwość określonych faktów, takich jak okoliczność, że dana osoba żyje.

13 Notariusz wykonuje zgodnie z art. 140–145 ustawy o notariacie czynności przechowywania funduszy, papierów wartościowych i dokumentów.

14 W dziedzinie dziedziczenia art. 264 wspomnianej ustawy stanowi, że notariusz powinien sporządzić akt notarialny, jeżeli małżonek pozostający przy życiu i spadkobiercy przyjmujący spadek doszli do porozumienia. Artykuł 315 tej ustawy wyjaśnia, że każdy spór w dziedzinie dziedziczenia powinien zostać rozpoznany przez sąd zgodnie z właściwą procedurą.

15 Artykuł 320 ustawy o notariacie wskazuje, że notariusz może dokonać podziału majątku, pod warunkiem że spadkobiercy są co do tego zgodni. Każdy spór powinien zgodnie z art. 250.[1] ust. 1 kodeksu postępowania cywilnego zostać przekazany sądowi, który może zgodnie z art. 250.[2] ust. 3 tego kodeksu powierzyć notariuszowi nadzór nad podziałem majątku. Artykuł 250.[3] ust. 3 tego kodeksu przewiduje, że w takiej sytuacji notariusz powinien przygotować projekt podziału majątku i przyjąć środki pozwalające na pogodzenie stron, które mogą ułatwić zawarcie porozumienia między nimi. Artykuł 250.[3] ust. 5 tego kodeksu stanowi, że notariusz przedstawia sądowi inwentarz, ocenę i projekt podziału majątku.

16 Jeżeli chodzi o kompetencje notariusza w dziedzinie rozwodu, to art. 325 i 327 ustawy o notariacie stanowią, że notariusz może rozwiązać małżeństwo na wspólny wniosek małżonków, jeżeli nie mają oni wspólnych dzieci i nie posiadają oni wspólnie majątku. W przeciwnym przypadku, może on orzec takie rozwiązanie, jeżeli zainteresowani uprzednio zawarli umowę dotyczącą opieki nad dzieckiem, warunków prawa do odwiedzania oraz środków koniecznych do jego realizacji lub nawet podziału majątku.

17 Artykuł 338 tej ustawy stanowi, że notariusz przekazuje informacje dotyczące rozwodu międzynarodowego ministrowi ds. zagranicznych.

Postępowanie poprzedzające wniesienie skargi

18 Pismem z dnia 12 października 2006 r. Komisja wezwała Republikę Łotewską do usunięcia uchybienia i do przedstawienia jej w terminie dwóch miesięcy uwag w przedmiocie zgodności z art. 49 TFUE i 51 TFUE warunku obywatelstwa wymaganego dla dostępu do zawodu notariusza na Łotwie.

19 Republika Łotewska odpowiedziała na to wezwanie do usunięcia uchybień pismem z dnia 21 grudnia 2006 r., w którym przedstawiła powody, dla których z jej punktu widzenia art. 51 akapit pierwszy TFUE ma zastosowanie do notariuszy.

20 Nieprzekonana argumentami wysuniętymi przez Republikę Łotewską, Komisja pismem z dnia 17 października 2007 r. przedstawiła uzasadnioną opinię, na którą Republika Łotewska odpowiedziała pismem z dnia 3 stycznia 2008 r.

21 W dniu 24 maja 2011 r. w wyrokach Komisja/Belgia (C-47/08, EU:C:2011:334); Komisja/Francja (C-50/08, EU:C:2011:335), Komisja/Luksemburg (C-51/08, EU:C:2011:336), Komisja/Austria (C-53/08, EU:C:2011:338), Komisja/Niemcy (C-54/08, EU:C:2011:339) oraz Komisja/Grecja (C-61/08,

EU:C:2011:340) Trybunał orzekł, że przesłanka obywatelstwa wymagana, odpowiednio, w Belgii, Francji, Luksemburgu, Austrii, Niemczech i w Grecji dla dostępu do zawodu notariusza stanowi dyskryminację opartą na przynależności państwowej zakazaną przez art. 43 WE (obecnie art. 49 TFUE). Republika Łotewska uczestniczyła w sprawie przed Trybunałem w charakterze interwenienta popierającego państwa członkowskie.

22 Pismem z dnia 9 listopada 2011 r. Komisja zwróciła uwagę Republiki Łotewskiej na wyroki wymienione w poprzedzającym punkcie niniejszego wyroku.

23 Republika Łotewska odpowiedziała na to pismo pismem z dnia 5 stycznia 2012 r.

24 W dniu 22 listopada 2012 r. Komisja skierowała do Republiki Łotewskiej dodatkową uzasadnioną opinię, w której poruszone zostały jedynie kwestie, których Trybunał nie rozpatrzył w ramach wyroków, o których mowa w pkt 21 niniejszego wyroku.

25 Pismem z dnia 21 stycznia 2013 r. Republika Łotewska odpowiedziała na tę opinię, wyjaśniając powody, dla których uznała, że stanowisko Komisji nie było uzasadnione.

26 W tych okolicznościach Komisja postanowiła wnieść skargę w niniejszej sprawie.

W przedmiocie skargi

Argumentacja stron

27 Komisja uważa, że czynności wykonywane przez notariusza w ramach łotewskiego porządku prawnego nie stanowią uczestnictwa w sprawowaniu władztwa publicznego w rozumieniu art. 51 akapit pierwszy TFUE w wykładni nadanej mu przez Trybunał.

28 Jeżeli chodzi, po pierwsze, o czynności uwierzytelniania aktów i umów, Komisja podnosi z jednej strony, że interwencja notariusza oznacza istnienie wcześniejszej zgodnej woli stron, a z drugiej strony, że notariusz nie może jednostronnie zmienić aktu bez uprzedniego zwrócenia się o zgodę stron. Odnosi się ona w tym zakresie do orzecznictwa Trybunału, zgodnie z którym owa czynność uwierzytelniania nie może zostać zrównana z bezpośrednim i specyficznym udziałem w wykonywaniu władztwa publicznego.

29 Ponadto uwierzytelnienie podpisów obywateli w ramach procedury składania obywatelskich wniosków ustawodawczych powinno podlegać tej samej ocenie.

30 Odnosząc się, po drugie, do zadań notariusza w dziedzinie przechowywania funduszy, papierów wartościowych i dokumentów, Komisja również stwierdza, że nie stanowią one uczestnictwa w wykonywaniu władztwa publicznego w rozumieniu art. 51 akapit pierwszy TFUE.

31 Po trzecie, zadania notariusza w dziedzinie dziedziczenia nie mają, podobnie jak w rozpoznawanych przez niego sprawach w dziedzinie rozwodu, charakteru spornego, ponieważ art. 315 ustawy o notariacie przewiduje, że każdy spór w tej dziedzinie powinien być rozpoznawany w ramach środka sądowego.

32 Zdaniem Komisji czynności te mają charakter przygotowawczy dla sprawowania władztwa publicznego, ponieważ prowadzą do sporządzenia inwentarza majątku, jego oszacowania oraz do sporządzenia projektu podziału masy spadkowej, który notariusz powinien następnie przekazać sądowi. Nie można w związku z tym uznać, że notariusz dysponuje w tym zakresie uprawnieniem do wydawania wiążących rozstrzygnięć.

33 Po czwarte, jeżeli chodzi o czynności notariusza w dziedzinie rozwodu, Komisja podkreśla, że ustawa o notariacie przyznaje notariuszom jedynie prawo orzekania rozwodu w wyniku zgodnej woli stron. Jedynie sąd jest właściwy w przypadku konfliktu pomiędzy małżonkami. Jeżeli chodzi o rozwód międzynarodowy, notariusz dokonuje jedynie czysto formalnego stwierdzenia, że jeden z małżonków rzeczywiście ma miejsce zamieszkania na terytorium łotewskim.

34 Ponadto szczególny status notariusza w prawie łotewskim, uroczyste przyrzeczenie jego lojalności wobec Republiki Łotewskiej, dostęp, jakim dysponuje on do informacji, za które odpowiedzialność spoczywa na państwie łotewskim, oraz posługiwanie się symbolami państwowymi nie mogą mieć bezpośredniego znaczenia dla oceny charakteru czynności wykonywanych przez notariusza.

35 Komisja przypomina w szczególności, że jeżeli chodzi o szczególny status notariuszy, to zgodnie z orzecznictwem Trybunału to w świetle charakteru odnośnych czynności rozpatrywanych samodzielnie, a nie w świetle tego statusu jako takiego, należy sprawdzić, czy czynności te objęte są wyjątkiem przewidzianym w art. 51 akapit pierwszy TFUE.

36 Komisja podkreśla również, że Trybunał wyjaśnił, iż o ile prawdą jest, że pewna część wynagrodzenia notariuszy ustalona jest ustawowo, o tyle jakość świadczonych przez notariuszy usług może się różnić w zależności w szczególności od kwalifikacji zawodowych danych osób. Trybunał stwierdził tym samym, że w granicach swych odpowiednich kompetencji terytorialnych notariusze wykonują swój zawód w warunkach konkurencji, co nie jest cechą wykonywania władztwa publicznego.

37 Republika Łotewska, popierana przez Republikę Czeską i Węgry, podnosi w pierwszej kolejności, że zawód notariusza nie może zostać uznany za działalność gospodarczą w rozumieniu art. 49 TFUE, o czym świadczy art. 239 ustawy o notariacie, który wskazuje, że działalność zawodowa notariuszy polega na działalności intelektualnej, która nie ma na celu osiągania zysków.

38 Ponadto notariusze nie wykonują swojego zawodu na zasadach wolnej konkurencji, ponieważ nie wybierają oni usług, jakie świadczą, miejsca ich świadczenia ani wynagrodzenia, za które usługi są świadczone.

39 W każdym wypadku notariusze wykonują na Łotwie czynności objęte uczestnictwem w wykonywaniu władztwa publicznego w rozumieniu art. 51 akapit pierwszy TFUE, pomimo iż nie ma to miejsca w przypadku notariuszy działających w państwach członkowskich, wobec których w wyrokach wymienionych w pkt 21 niniejszego wyroku stwierdzono uchybienie zobowiązaniom.

40 W rzeczywistości bowiem, po pierwsze, notariusz dysponuje swobodnym uznaniem w zakresie, w jakim zgodnie z prawem może on odmówić sporządzenia aktów notarialnych związanych z bezprawnymi działaniami.

41 Po drugie, akty sporządzane przez notariuszy w wykonywaniu ich zadań są sporządzane w imieniu państwa.

42 W drugiej kolejności Republika Łotewska podnosi, że dyrektywa 2005/36/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 7 września 2005 r. w sprawie uznawania kwalifikacji zawodowych (Dz.U. L 255, s. 22), zmieniona dyrektywą 2013/55/UE (Dz.U. L 354, s. 132, zwana dalej „dyrektywą 2005/36”), nie ma zastosowania do notariuszy, co skutkuje wykluczeniem ich z zakresu stosowania swobodnego świadczenia usług oraz z zakresu stosowania swobody przedsiębiorczości.

43 W trzeciej kolejności, jeżeli chodzi o czynności wykonywane przez notariuszy, Republika Łotewska podkreśla, że sporządzanie uwierzytelnionych aktów stanowi przejaw sprawowania władztwa publicznego, ponieważ uwierzytelnianie dokumentów powoduje, że można się na nie powołać wobec osób trzecich.

44 Tak więc sporządzone przez notariusza uwierzytelnione dokumenty korzystają z pełnej mocy dowodowej, a także z pełnej mocy wykonawczej, a okoliczność, że taki akt może zostać zaskarżony do sądu, nie oznacza, że stanowi on jedynie czynność pomocniczą lub przygotowawczą.

45 Jeżeli chodzi o uprawnienia notariusza w dziedzinie dziedziczenia, to wykonuje on zdania w sposób niezależny i jest zobowiązany do sporządzania aktów dotyczących potwierdzenia praw spadkobierców.

46 Odnośnie do czynności wykonywanych przez notariusza w dziedzinie rozwodu Republika Łotewska twierdzi, że niewielkie znaczenie ma to, że czynności te są ograniczone do rozwodów za obopólną zgodą, ponieważ decyzja wydawana przez notariusza w tej dziedzinie jest decyzją ostateczną, wiążącą strony i osoby trzecie. Notariusz nie podlega żadnemu nadzorowi sądowemu przy wykonywaniu swych szczególnych zadań, również gdy rozwody mają charakter międzynarodowy.

47 Ponadto okoliczność, iż rozwody są rejestrowane w urzędzie stanu cywilnego, potwierdza, że zadanie notariusza w tej dziedzinie stanowi wykonywanie władztwa publicznego (wyrok Colegio de Oficiales de la Marina Mercante Española, C-405/01, EU:C:2003:515, pkt 42).

Ocena Trybunału

48 W pierwszej kolejności należy stwierdzić, że w wyrokach, o których mowa w pkt 21 niniejszego wyroku, Trybunał uznał, że swoboda przedsiębiorczości ustanowiona w art. 49 TFUE ma zastosowanie do zawodu notariusza.

49 Argument Republiki Łotewskiej, podsumowany w pkt 37 i 38 niniejszego wyroku, zgodnie z którym zawód notariusza nie może zostać uznany za działalność gospodarczą, nie podważa tej oceny.

50 W rzeczywistości bowiem, po pierwsze, zgodnie z art. 238 ustawy o notariacie notariusze wykonują wolny zawód. Po drugie, wiadomo, że poza wypadkami, gdy notariusz jest wyznaczony przez ustawę, każda strona ma prawo swobodnego wyboru notariusza. O ile prawdą jest, że wynagrodzenia notariuszy ustalone są ustawowo, o tyle jakość świadczonych przez notariuszy usług może się różnić w zależności w szczególności od kwalifikacji zawodowych danych osób.

51 Z powyższego wynika, że w granicach odpowiedniej właściwości terytorialnej notariusze wykonują swój zawód na warunkach wolnej konkurencji.

52 Następnie należy przypomnieć, że art. 49 TFUE ma na celu zapewnienie korzystania z traktowania krajowego każdemu obywatelowi państwa członkowskiego, który osiedla się w innym państwie członkowskim, by wykonywać tam działalność na własny rachunek, i zakazuje wszelkiej wynikającej z przepisów krajowych dyskryminacji ze względu na przynależność państwową jako ograniczenia swobody przedsiębiorczości (zob. podobnie wyroki Komisja/Francja, 270/83, EU:C:1986:37, pkt 14; Komisja/Niderlandy, C-157/09, EU:C:2011:794, pkt 53).

53 Tymczasem w niniejszym przypadku sporne przepisy krajowe zastrzegają dostęp do zawodu notariusza dla obywateli wyłącznie łotewskich, przewidując zatem różnicę w traktowaniu ze względu na przynależność państwową, zakazaną co do zasady przez art. 49 TFUE.

54 Republika Łotewska podnosi jednak, że działalność notariuszy wyłączona jest z zakresu stosowania art. 49 TFUE, gdyż jest ona związana z wykonywaniem władzy publicznej w rozumieniu art. 51 akapit pierwszy TFUE.

55 Należy podnieść w tym zakresie, że w sprawach zakończonych wyrokami przytoczonymi w pkt 21 niniejszego wyroku stwierdzono, że działalność powierzona danym notariuszom nie stanowiła w rozumieniu orzecznictwa Trybunału bezpośredniego i szczególnego udziału w wykonywaniu władztwa publicznego.

56 Należy w związku z tym sprawdzić w świetle tego orzecznictwa, czy czynności powierzone notariuszom w łotewskim porządku prawnym wiążą się z bezpośrednim i szczególnym udziałem w wykonywaniu władztwa publicznego.

57 W pierwszej kolejności, jeżeli chodzi o czynność uwierzytelniania, nie zaprzeczono, że charakteryzuje się ona tym, że notariusz ma obowiązek zbadania w szczególności, czy zostały spełnione wszystkie warunki wymagane przez prawo dla jej dokonania.

58 Ponadto przedmiotem uwierzytelnienia na podstawie prawa łotewskiego są wszystkie akty lub umowy, które strony dobrowolnie podpisały. W rzeczywistości bowiem to same strony mogą określić w granicach ustanowionych przez ustawę zakres swych praw, a także obowiązków, oraz swobodnie wybrać postanowienia, jakim chcą się poddać, gdy zwracają się do notariusza o uwierzytelnienie aktu lub umowy. Tym samym udział notariusza zakłada wcześniejsze istnienie zgody lub zgodnej woli stron.

59 W tym zakresie Trybunał orzekł, że powierzone w taki sposób notariuszom czynności uwierzytelniania nie stanowią jako takie bezpośredniego i szczególnego uczestnictwa w wykonywaniu władztwa publicznego w rozumieniu art. 51 akapit pierwszy TFUE (zob. analogicznie w szczególności wyrok Komisja/Belgia, C-47/08, EU:C:2011:334, pkt 92).

60 Prawdą jest, jak podkreśliła Republika Łotewska, że notariusz badając przed przystąpieniem do uwierzytelnienia aktu lub umowy, czy zostały spełnione wszystkie wymagane przez prawo warunki dla dokonania danego aktu lub umowy, realizuje cel leżący w interesie ogólnym, polegający na zagwarantowaniu zgodności z prawem i pewności prawa czynności zawieranych przez osoby. Jednak samo tylko dążenie do tego celu nie może uzasadniać zagwarantowania niezbędnych w tym celu prerogatyw jedynie dla notariuszy będących obywatelami danego państwa członkowskiego (wyrok Komisja/Belgia, C-47/08, EU:C:2011:334, pkt 94, 95).

61 Prawdą jest także, że notariusz powinien odmówić uwierzytelnienia aktu lub umowy, które nie spełniają wymaganych warunków prawnych, i to niezależnie od woli stron. Jednakże w następstwie takiej odmowy strony te mają możliwość albo konwalidowania stwierdzonej niezgodności z prawem, albo zmiany warunków danego aktu lub umowy, albo też zrezygnowania ze sporządzenia tego aktu lub tej umowy (wyrok Komisja/Belgia, C-47/08, EU:C:2011:334, pkt 98).

62 W ten sposób, z wyjątkiem argumentu dotyczącego możliwości powołania się na akt wobec osób trzecich, który jednak nie może zostać ważnie uznany, ponieważ wspomniana możliwość powołania się na akt wobec osób trzecich jest związana jedynie z jego mocą dowodową, należy stwierdzić, że Republika Łotewska nie wskazała żadnego elementu, który pozwoliłby na odróżnienie czynności notarialnych dokonywanych w tym państwie członkowskim od czynności wykonywanych w innych państwach członkowskich, które były przedmiotem stwierdzenia uchybienia zobowiązaniom w wyrokach wspomnianych w pkt 21 niniejszego wyroku.

63 Ponadto uwierzytelnianie przez notariusza podpisów obywateli w ramach procedury składania obywatelskich wniosków ustawodawczych nie może w świetle rozważań znajdujących się w pkt 60 i 61 niniejszego wyroku zostać uznane za udział w wykonywaniu władztwa publicznego.

64 W drugiej kolejności należy sprawdzić, czy inne czynności powierzone notariuszowi w łotewskim porządku prawnym, na które powołuje się Republika Łotewska, związane są z bezpośrednim i szczególnym udziałem w wykonywaniu władztwa publicznego.

65 Po pierwsze, jeżeli chodzi o czynności dotyczące przechowywania funduszy, papierów wartościowych i dokumentów, należy stwierdzić, że Republika Łotewska nie zaprzeczyła, że czynności te nie stanowią wykonywania władztwa publicznego w rozumieniu art. 51 akapit pierwszy TFUE.

66 Po drugie, jeżeli chodzi o zadania dotyczące dziedziny dziedziczenia, to należy podkreślić z jednej strony, że notariusz może dokonywać podziału majątku jedynie w sytuacji braku niezgody pomiędzy spadkobiercami, a z drugiej strony, że ma on obowiązek na podstawie art. 250.[3] ust. 5 kodeksu postępowania cywilnego w przypadku braku zgody przekazać sądowi inwentarz, ocenę i projekt podziału majątku.

67 Ponieważ zatem zadania powierzone notariuszowi w dziedzinie dziedziczenia są wykonywane albo na podstawie zgodnej woli stron, albo jako zadania przygotowawcze pod nadzorem sądu, nie mogą one zostać uznane za stanowiące jako takie bezpośredni lub szczególny udział w wykonywaniu władztwa publicznego.

68 Po trzecie, jeżeli chodzi o czynności w dziedzinie rozwodów, należy podnieść, że zgodnie z art. 325 i 327 ustawy o notariacie notariusz ma kompetencje do rozwiązania związku małżeńskiego w przypadku, w którym oboje małżonkowie wyrazili zgodę na rozwód oraz gdy w przypadku posiadania przez nich wspólnego dziecka lub własności zawarli oni umowę dotyczącą opieki nad dzieckiem oraz warunków prawa do odwiedzania oraz środków koniecznych dla jego realizacji lub też dotyczącą podziału majątku.

69 Ponadto, jeżeli chodzi o pozostałe przypadki rozwodu, z art. 233 kodeksu postepowania cywilnego, który stanowi część rozdziału 29, zatytułowanego „Kwestie dotyczące stwierdzenia nieważności i rozwiązania małżeństwa", wynika, że ich rozpoznanie należy do kompetencji sądu.

70 W ten sposób należy również stwierdzić, że kompetencje notariusza w dziedzinie rozwodów, które opierają się wyłącznie na woli stron i pozostawiają nienaruszone prerogatywy sądu w przypadku braku zgody stron, nie stanowią żadnego bezpośredniego i szczególnego uczestnictwa w wykonywaniu władztwa publicznego.

71 Jeżeli chodzi o argument wysunięty przez Republikę Łotewską w oparciu o wyrok Colegio de Oficiales de la Marina Mercante Española (C-405/01, EU:C:2003:515), dotyczący tego, że rozwód za obopólną zgodą orzekany przez notariusza jest rejestrowany przez służby stanu cywilnego, to z pkt 42 tego wyroku, w którym to punkcie orzeczono, że funkcje powierzone kapitanowi i drugiemu oficerowi statków handlowych pływających pod banderą hiszpańską stanowią udział w wykonywaniu prerogatyw władztwa publicznego, wynika, że Trybunał odniósł się do wszystkich funkcji pełnionych przez tych kapitanów, w tym prerogatyw związanych z utrzymaniem bezpieczeństwa i wykonywaniem uprawnień policji, z którymi związane jest w odpowiednich przypadkach uprawnienie do dochodzenia, przymusu lub sankcji, a nie tylko uprawnienia, jakimi dysponują kapitanowie i drudzy oficerowie w dziedzinie stanu cywilnego.

72 Wniosek z pkt 70 niniejszego wyroku nie zostaje ponadto podważony przez kompetencje przyznane notariuszowi w dziedzinie międzynarodowych rozwodów, ponieważ, po pierwsze, rozwody te opierają się na wspólnej woli małżonków rozwiązania ich małżeństwa, i po drugie, zadanie notariusza w tym zakresie polega na sprawdzeniu, czy zostały spełnione wszystkie warunki wymagane przez prawo dla orzeczenia takiego rozwodu. Tymczasem, jak to wynika z pkt 60 i 61 niniejszego wyroku, zadanie to nie może zostać uznane za bezpośredni i szczególny udział w wykonywaniu władztwa publicznego.

73 W trzeciej kolejności, jeżeli chodzi o szczególny status notariusza w łotewskim porządku prawnym, wystarczy przypomnieć, że to w świetle charakteru czynności wykonywanych przez notariusza, czynności rozpatrywanych samodzielnie, a nie w świetle tego statusu jako takiego należy sprawdzić, czy czynności te objęte są wyjątkiem przewidzianym w art. 51 akapit pierwszy TFUE (zob. w szczególności wyrok Komisja/Belgia, C-47/08, EU:C:2011:334, pkt 85).

74 Ponadto oczywiste jest, o czym mowa w pkt 51 niniejszego wyroku, że notariusze wykonują swój zawód na warunkach wolnej konkurencji, co nie stanowi charakterystycznej cechy wykonywania władztwa publicznego (zob. podobnie wyrok Komisja/Belgia, C-47/08, EU:C:2011:334, pkt 117).

75 Wreszcie argument wysunięty przez Republikę Łotewską, oparty na tym, że dyrektywa 2005/36 nie ma zastosowania do notariuszy, nie jest przekonujący. W rzeczywistości bowiem okoliczność, że prawodawca wybrał wykluczenie działalności notariuszy z zakresu zastosowania danego aktu, w niniejszej sprawie tej dyrektywy, nie oznacza wcale, że działalność ta jest objęta koniecznie wyjątkiem przewidzianym w art. 51 akapit pierwszy TFUE (zob. podobnie w szczególności wyrok Komisja/Belgia, C-47/08, EU:C:2011:334, pkt 119).

76 W tych okolicznościach należy stwierdzić, że czynności notarialne, w sposób określony na dzień dzisiejszy w łotewskim porządku prawnym, nie stanowią udziału w wykonywaniu władztwa publicznego w rozumieniu art. 51 akapit pierwszy TFUE.

77 W rezultacie należy stwierdzić, że warunek obywatelstwa wymagany przez łotewskie przepisy dla dostępu do zawodu notariusza stanowi zakazaną przez art. TFUE dyskryminację opartą na przynależności państwowej.

78 Z uwagi na ogół powyższych rozważań należy stwierdzić, że skarga Komisji jest zasadna.

W przedmiocie kosztów

79 Zgodnie z art. 138 § 1 regulaminu kosztami zostaje obciążona, na żądanie strony przeciwnej, strona przegrywająca sprawę. Ponieważ Komisja wniosła o obciążenie Republiki Łotewskiej kosztami postępowania, a Republika Łotewska przegrała sprawę, należy obciążyć ją kosztami postępowania.

80 Zgodnie z art. 140 § 1 tego regulaminu państwa członkowskie, które przystąpiły do sprawy w charakterze interwenientów, pokrywają własne koszty. Republika Czeska i Węgry pokrywają w związku z tym własne koszty.

Z powyższych względów Trybunał (siódma izba) orzeka, co następuje:

1) Poprzez wprowadzenie warunku obywatelstwa dla dostępu do zawodu notariusza Republika Łotewska uchybiła zobowiązaniom ciążącym na niej na mocy art. 49 TFUE.

2) Republika Łotewska zostaje obciążona kosztami.

3) Republika Czeska pokrywa własne koszty.

4) Węgry pokrywają własne koszty.

Podpisy